

NGOẠI NGỮ VỚI BẢN NGỮ

THIẾT KẾ KHÓA HỌC TIẾNG ANH CHUYÊN NGÀNH DỰA TRÊN KẾT QUẢ PHÂN TÍCH NHU CẦU NGƯỜI HỌC

**Designing an ESP course for a group of particular learners
basing on the results of their needs analysis**

THS ĐỖ THỊ XUÂN DUNG
THS CÁI NGỌC DUY ANH
(Đại học Ngoại ngữ, Đại học Huế)

Abstract: This article aims at reflecting criteria that need considering prior to an ESP course design and more crucially, it describes the process of designing a course named “English at the workplace”, particularly for staff at offices and companies in Thua Thien Hue province.

Key words: ESP; course design; criteria.

1. Giới thiệu

Ở đa số các trường đại học trên cả nước, việc dạy tiếng Anh chuyên ngành chỉ mới dừng lại ở mức độ học thuật, và dựa vào lý thuyết nhiều hơn là dựa vào nhu cầu đích thực của người học. Điều này là dễ hiểu bởi người học ở môi trường đại học được đào tạo tiếng Anh chuyên ngành ở những năm đầu của chương trình học trong khi bản thân sinh viên cũng chưa có những định hướng nghề nghiệp rõ ràng cho tương lai, và tất nhiên cũng chưa thực sự hiểu nhu cầu dùng tiếng Anh để làm việc của mình cụ thể như thế nào.

Dựa trên các kết quả về tìm hiểu và phân tích nhu cầu của người làm việc có sử dụng tiếng Anh tại một số công sở điển hình ở tỉnh Thừa Thiên Huế, chúng tôi thiết kế một khóa học tiếng Anh công sở với cố gắng đáp ứng đại đa số nhu cầu của người học về chuyên môn cũng như nhu cầu về công tác tổ chức. Trong bài báo này, chúng tôi xin trình bày một số vấn đề lý thuyết liên quan đến phân tích nhu cầu và tầm quan trọng của nó đối

với việc thiết kế khóa học tiếng Anh chuyên ngành. Quan trọng và mấu chốt hơn cả, chúng tôi mô tả quy trình thiết kế khóa học tiếng Anh chuyên ngành với các tiêu chí và thành tố có liên quan trực tiếp đến nhu cầu của người học mà chúng tôi đã khảo sát trong một nghiên cứu được tiến hành năm 2011-2012.

2. Một số vấn đề lý thuyết

2.1. Phân tích, đánh giá nhu cầu của người học

Để tiến hành thiết kế một khóa học tiếng Anh chuyên ngành theo Sysoyev (2000), người thiết kế cần thực hiện các bước quan trọng như: phân tích và đánh giá nhu cầu của người học; định hình các mục đích và mục tiêu của khóa học; khái niệm hóa nội dung khóa học; chọn lọc và phát triển tài liệu tiếng Anh chuyên ngành; vạch kế hoạch cho các hoạt động của khóa học và đánh giá khóa học.

Việc phân tích nhu cầu thường được tiến hành trước một khóa học tiếng Anh chuyên ngành và cũng là một quá trình được thực

hiện liên tục trong suốt khóa học và sau khóa học. Theo Richards (1989), đây là một quá trình tìm hiểu để có những thông tin về tình huống sử dụng ngôn ngữ, mục đích và mục tiêu sử dụng ngôn ngữ, các kỹ năng giao tiếp nào sẽ được sử dụng và khả năng ngôn ngữ mà sinh viên sẽ đạt được sau khi học. Basturkmen (1998) cho rằng, phân tích nhu cầu là việc xác định những khó khăn và các tình huống thường gặp bằng cách quan sát người học kết hợp với phỏng vấn và điều tra. Còn Nation (2000) đã định nghĩa phân tích nhu cầu là: (1) đánh giá người học sẽ cần sử dụng ngôn ngữ sau khi họ học xong như thế nào, (2) khảo sát trình độ ngôn ngữ hiện tại của người học và (3) hỏi người học điều gì là quan trọng nhất đối với họ khi học ngôn ngữ.

Widdowson (1981) đã đưa ra hai loại nhu cầu khác nhau của người học. Nhu cầu thứ nhất đề cập đến những điều người học cần làm với ngôn ngữ khi mà họ đã học nó. Đây là định nghĩa hướng tới mục tiêu cuối khóa học. Nhu cầu thứ hai đề cập đến người học có khuynh hướng làm gì để học ngôn ngữ. Đây là định nghĩa hướng đến quá trình học và liên quan đến ý nghĩa của việc học. Hai loại nhu cầu này chính là sự cần thiết, là những gì mà người học phải biết để thực hiện một cách có hiệu quả trong quá trình học tiếng Anh.

Ngoài ra, nhu cầu của người học còn được hiểu là những gì họ còn thiếu, là những gì mà người học không biết và không thể thực hiện trong khi học tiếng Anh (Robinson, 1991). Phân tích nhu cầu giúp những người thiết kế khóa học biết được những gì người học đã biết, để họ có thể phát hiện những gì mà người học còn thiếu. Những điều người học thiếu cũng chính là những khó khăn mà họ đang gặp phải trong suốt quá trình học.

Từ lâu, Hutchinson và Waters (1987) đã khẳng định rằng: “Tiếng Anh chuyên ngành là một phương pháp dạy ngôn ngữ trong đó tất cả mọi quyết định về nội dung và phương pháp đều dựa vào các lý do học của người

học.” Phân tích nhu cầu có thể trả lời về lý do học của người học, và từ những lý do này giáo viên có thể đáp ứng được mọi ước muốn và nguyện vọng của người học. Vì thế, khi đề cập đến thiết kế khóa học tiếng Anh chuyên ngành, phân tích nhu cầu là công việc đầu tiên mà giáo viên nào cũng phải thực hiện.

Phân tích nhu cầu trước hết có thể quyết định kỹ năng nào trong bốn kỹ năng (nghe, nói, đọc, viết) là cần thiết nhất và từ đó mà phương pháp dạy và giáo trình có thể được thiết kế theo nhu cầu đó của người học. Chẳng hạn như một giáo trình tiếng Anh chuyên ngành luật học cần nhấn mạnh đến kỹ năng đọc và viết cho những người học sau này sẽ làm việc ở các ngành luật hành chính, hoặc giáo trình phát triển kỹ năng nói và tranh luận cho những người học tiếng Anh để có thể trao đổi kinh nghiệm của mình với các đồng sự trong các hội nghị quốc tế hoặc trở thành luật sư biện hộ trong các phiên tòa quốc tế. Rõ ràng phân tích nhu cầu đóng vai trò rất quan trọng trong việc dạy và học tiếng Anh chuyên ngành. Nó có thể giúp xác định nhu cầu thực sự về ngôn ngữ của người học, từ đó mà chương trình được thiết kế theo cho phù hợp.

Ngoài ra, phân tích nhu cầu còn giúp giáo viên có thể xác định rõ mục đích và mục tiêu của khóa học, mà từ đó nội dung của khóa học tiếng Anh chuyên ngành được thiết kế tương ứng. Với mục đích và mục tiêu học rõ ràng, giáo viên sẽ chọn chính xác tài liệu nào là cần thiết để dạy, hoạt động học nào là cần thiết cho người học tiếng Anh chuyên ngành. Phân tích nhu cầu giúp xác định mục đích và mục tiêu của khóa học bằng cách hoàn thành những câu sau (Nunan, 1991):

- Người học sẽ học.....
- Người học sẽ biết về
- Người học sẽ phát triển.....

Phân tích nhu cầu còn giúp xác định những khó khăn và những thiếu sót mà người học đang gặp phải. Chẳng hạn như đối với

hầu hết các sinh viên chuyên ngành báo chí, họ cảm thấy rất khó khăn khi phải lắng nghe một cuộc phỏng vấn qua vô tuyến truyền thanh hoặc qua truyền hình bằng tiếng Anh. Như vậy, giáo viên cần phải chú trọng thật nhiều đến kỹ năng nghe của họ bằng cách thường xuyên tạo điều kiện cho người học có cơ hội rèn luyện kỹ năng nghe trong giáo trình của mình. Qua phân tích nhu cầu, giáo viên có thể giảm bớt khó khăn của họ bằng cách trước bài tập nghe, giáo viên có thể cho họ làm các bài tập phụ trợ trước về từ ngữ và ngữ pháp để họ làm quen dần dần.

Tiếng Anh chuyên ngành là phương pháp dạy tiếng Anh dựa vào nhu cầu thực tế và trước mắt của sinh viên (Smoak, 2003). Vì vậy muốn thiết kế một chương trình dạy hoàn hảo cũng như có một phương pháp dạy ngày càng lôi cuốn nhiều người học hơn nữa, các giáo viên phải tiến hành phân tích nhu cầu người học để đáp ứng nhu cầu của họ, tạo cho họ luôn tự tin và có trách nhiệm hơn với môn học của mình.

2.2. Cách thức tiến hành phân tích nhu cầu người học trong khóa học tiếng Anh chuyên ngành

Để trả lời cho câu hỏi người học cần gì ở môn học tiếng Anh chuyên ngành, có hai giai đoạn để tìm hiểu, đó là phân tích nhu cầu người học trước khi khóa học bắt đầu hoặc trong suốt quá trình học.

Phân tích nhu cầu người học trước khóa học thường và nên được thực hiện dựa trên bảng câu hỏi được sử dụng để hỏi người học sẽ học tiếng Anh chuyên ngành về nhu cầu, ước muốn và những điều họ còn thiếu và những khó khăn mà họ đang gặp phải. Đó là những thông tin về nội dung các lĩnh vực chuyên môn, trình độ tiếng Anh và tất cả những gì có liên quan đến tiếng Anh chuyên ngành của họ. Các cuộc phỏng vấn cũng được tiến hành với các giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành, các giáo viên dạy chuyên ngành, những người học vừa mới hoàn tất khóa học cũng như các cán bộ đang công tác

ở các ngành mà người học đang theo học. Từ những thông tin này, giáo viên có thể quyết định nhu cầu nào là cần thiết cho công việc tương lai của người học và dựa vào đó mà thiết kế phương pháp giảng dạy cũng như chọn lọc và thích ứng giáo trình.

Phân tích nhu cầu người học trong suốt quá trình học cũng được thực hiện hàng tuần, các thông tin phản hồi từ người học có thể được thu thập bằng cách phỏng vấn hoặc bảng câu hỏi. Đối với những lớp có số lượng người học ít, giáo viên có thể hỏi trực tiếp từng người học và ghi chép câu trả lời. Điều quan trọng là giáo viên phải chuẩn bị trước những câu hỏi có liên quan đến nhu cầu học tập, các chủ điểm, các hoạt động, các khó khăn mà người học đang gặp phải. Đối với những lớp có đông người học, bảng câu hỏi thường được sử dụng hơn khi phân tích nhu cầu trong đó các câu hỏi được thiết kế có sự chọn lựa ưu tiên từ quan trọng đến ít quan trọng hoặc từ cần thiết đến ít cần thiết.

Kết quả của các bài kiểm tra giữa kì cũng như cuối kì và quan sát sự tiến bộ của lớp học cũng có thể được phân tích nhằm để cải thiện chương trình khóa học. Phân tích kết quả các bài kiểm tra này và sự tiến bộ của từng người học, giáo viên có thể rút ra được những điểm mạnh cũng như yếu kém của chương trình. Ngoài ra, giáo viên còn có thể đánh giá, đưa vào giảng dạy có sự chỉnh lí sau mỗi khóa học khi có thông tin phản hồi từ phía người học. Từ đó, giáo viên có thể sửa đổi và áp dụng chương trình cho phù hợp với mỗi khóa học tiếng Anh chuyên ngành.

Nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy và học tập môn tiếng Anh chuyên ngành ở Đại học Huế và khắc phục tình trạng hiện nay của đa số sinh viên là ít có khả năng giao tiếp chuyên ngành, khi thiết kế chương trình dạy tiếng Anh chuyên ngành cho từng ngành học cụ thể, cần phải đặt nhu cầu học tập của sinh viên lên trên (Tôn và Phạm, 2006). Đó là tìm hiểu nhu cầu của sinh viên trước mỗi

khóa học và trong suốt quá trình học. Trên cơ sở phân tích các nhu cầu này, giáo viên thiết kế nội dung chương trình gồm chọn lọc có chỉnh sửa các tài liệu, thiết kế hoạt động cho phù hợp với nhu cầu người học tiếng Anh chuyên ngành.

3. Một số kết quả bước đầu của việc thiết kế khóa học tiếng Anh công sở dựa trên kết quả phân tích nhu cầu người làm việc tại Thừa Thiên Huế

3.1. Cơ sở của việc thiết kế khóa học tiếng Anh công sở

Dựa trên các kết quả của công trình nghiên cứu khoa học cấp Bộ 2009 có tên “Tìm hiểu thực trạng và nhu cầu sử dụng tiếng Anh để làm việc của một số công sở trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế (TTH)” do chính các tác giả của bài báo này đảm nhiệm, chúng tôi đã có được bức tranh toàn cảnh về những nhu cầu tổng thể cũng như chi tiết về sử dụng tiếng Anh của người làm việc tại các công sở của tỉnh TTH. Từ đó, ý nghĩ thiết kế và thử nghiệm một khóa học tiếng Anh công sở áp dụng cho đại đa số công chức của tỉnh đã được cụ thể hóa thành một đề xuất nghiên cứu khoa học cấp cơ sở - Đại học Huế và đề tài đã được phê duyệt thực hiện từ năm 2012. Có hai giai đoạn chính của công trình: (1) thiết kế khóa học; và (2) thử nghiệm khóa học. Đến nay, giai đoạn thiết kế đã hoàn tất và các tác giả đang tiến hành giai đoạn thử nghiệm. Trong khuôn khổ bài báo này, chúng tôi xin trình bày các kết quả của giai đoạn phân tích nhu cầu và thiết kế khóa học.

3.2. Các bước tiến hành

Căn cứ trên các cơ sở lý luận về cách thức tiến hành thiết kế một khóa học tiếng Anh chuyên ngành, chúng tôi tiến hành một số bước cơ bản như sau:

(1) Chọn các nhóm người làm việc/nhóm công sở đồng ý tham gia thử nghiệm

(2) Phân tích nhu cầu chuyên sâu của nhóm bằng phương pháp bảng hỏi và phỏng vấn (trước khóa học)

(3) Đối chiếu với nhu cầu tổng thể của công chức đã điều tra trong công trình trước

(4) Chia nhóm kết quả phân tích nhu cầu tương ứng với các thành tố thiết yếu cho việc thiết kế khóa học

(5) Thiết kế khóa học dựa trên các kết quả phân tích nhu cầu

(6) Thiết kế mô tả chương trình khóa học (syllabus design) với các yếu tố về nội dung, hình thức tiến hành lớp học, chủ đề, kỹ năng, tài liệu, các thức kiểm tra đánh giá...

(7) Kiểm tra đầu vào bằng bài kiểm tra tiếng Anh thực hành có thang trình độ từ A1-B1; phân tích kết quả và chia nhóm đối tượng

(8) Tiếp tục điều tra và phân tích nhu cầu trong khi tiến hành thử nghiệm khóa học (bằng phương pháp hỏi trực tiếp từng cá nhân mỗi tuần; kết quả kiểm tra định kỳ bằng hình thức viết và nói).

Bước (7) và (8) này được tiến hành khi khóa học đã thực sự bắt đầu và diễn ra. Kết quả của hai bước này được ứng dụng trở lại vào việc điều chỉnh hoặc phát huy những yếu tố trong khóa học đã được thiết kế.

3.3. Kết quả phân tích nhu cầu chuyên sâu của người học thuộc nhóm đối tượng nghiên cứu

Từ các kết quả về nhu cầu của người sử dụng tiếng Anh để làm việc đã được điều tra trong công trình nghiên cứu trước, cũng như sau khi đối chiếu với các kết quả điều tra về nhu cầu chuyên sâu/ chuyên biệt của các nhóm đối tượng nghiên cứu, chúng tôi có thể tóm tắt các nhóm nhu cầu và một số đặc điểm nổi bật về nhu cầu như sau:

- Nhóm nhu cầu tổng quan về khóa học: bao gồm nhận thức về sự cần thiết của việc học TACN đối với công việc hiện tại; mục đích của việc tham gia khóa học TACN...

- Nhóm nhu cầu cụ thể về ngôn ngữ: bao gồm các nhu cầu về hình thức giao tiếp,

kênh giao tiếp, đối tượng giao tiếp, văn bản sử dụng, kỹ năng tiếng Anh cần thiết và kiến thức tiếng Anh cần thiết...

- Nhóm nhu cầu thực tế về khóa học: bao gồm cách thức tổ chức khóa học- địa điểm, thời gian; hoạt động yêu thích trên lớp,

Sau đây là mô tả về khóa học đã được thiết kế:

STT	Các yếu tố	Mô tả
1	Tên gọi lớp học	Lớp học tiếng Anh giao tiếp công sở
2	Cấp độ	Cơ bản-trung cấp (Pre-intermediate); A1-A2 Khung châu Âu
3	Thời lượng	90 tiết – 15 tuần
4	Sách giáo khoa	Vicki Hollet, 1992. Business Objectives . Oxford: Oxford University Press.
5	Tài liệu bổ trợ	Vicki Hollet, 1994. Business Opportunities . Oxford: Oxford University Press. Liz Taylor, 2009. International Express (pre-intermediate). Oxford: OUP. Nguyễn Quang Vinh, 2010. Bài tập tiếng Anh giao tiếp trong công việc . NXB Giáo dục Việt nam. Flower, John, 1990. Build Your Business Vocabulary . England: Language Teaching Publications.
6	Phương pháp giảng dạy	- Phương pháp chung: PP giao tiếp - Phương pháp đặc thù: phương pháp học tập dựa trên nhiệm vụ (task-based learning); phương pháp giải quyết vấn đề (problem-solving); phương pháp chú trọng vào hình thức ngôn ngữ (form-focused approach)
6	Các kỹ năng và kiến thức tiếng Anh được giới thiệu	- Nghe, Nói, Đọc, Viết - Ngữ âm, Ngữ pháp, Từ vựng chuyên ngành (giao tiếp công sở)
7	Các kỹ năng chuyên ngành khác	- Giao tiếp, Trình bày, Diễn thuyết, Mô tả sự kiện, Thảo luận, Thương thuyết/ đàm phán, Thăm dò thị trường, Phân tích kết quả điều tra, Báo cáo, Hội họp, Điều hành ...
8	Tương tác lớp học	- Toàn thể, Cá nhân, Hoạt động theo cặp-nhóm
9	Kiểm tra- đánh giá học viên	Hoạt động trên lớp : 10% (suốt 15 tuần) Bài kiểm tra định kì và giữa kì: 20% (Tuần 5, 8 và 11) Trình bày theo nhóm : 20% (Tuần 12, 13) Bài kiểm tra cuối khóa : 50% (Tuần 15)
10	Đánh giá khóa học	Kế hoạch điều tra cuối khóa: đánh giá giáo viên, đánh giá khóa học, nêu đề xuất thay đổi hoặc phát huy các thành tố của khóa học.

Theo đó, nhóm tác giả đã tiến hành mời các giảng viên tham gia lớp dạy thử nghiệm hợp, hội ý và cùng nhau triển khai thử nghiệm khóa học trên nhóm công sở đầu tiên (gồm 40 học viên), cũng như tiến hành các bước phân tích nhu cầu tiếp theo để thích

hoạt động ngoài lớp học, nhận thức về vai trò người dạy, người học; chương trình phù hợp, giáo trình, tài liệu phù hợp, cách thức kiểm tra, đánh giá...

3.4. Mô tả khóa học đã thiết kế

ứng và điều chỉnh các thành tố của khóa học đã được thiết kế.

4. Kết luận

Rõ ràng các thông tin “sát sườn” về nhu cầu của người học đối với một khóa học thiết kế cho chính họ đã làm cho những người

thiết kế khóa học có một định hướng quan trọng và là công cụ dẫn đường bước đầu đặc lực để có thể viết nên một kế hoạch tổ chức lớp học TACN với đầy đủ các thành tố của nó. Tuy đó chưa phải là toàn bộ cơ sở của việc thiết kế khóa học hoàn chỉnh, bởi những điều tra phân tích nhu cầu tiếp theo được tiến hành trong suốt khóa học và các kết quả kiểm tra đánh giá còn cho phép người thiết kế và thử nghiệm điều chỉnh, bổ sung hoặc giảm bớt những yếu tố chưa phù hợp, hay tiếp tục phát huy các yếu tố thuận lợi, hiệu quả; nhưng chúng ta cũng đã có thể thấy được tầm quan trọng của việc phân tích nhu cầu người học đối với khóa học TACN là như thế nào.

Từ những kết quả nghiên cứu bước đầu kể trên, nhóm nghiên cứu có đề xuất đối với việc giảng dạy tiếng Anh cho đối tượng sinh viên không chuyên ngữ tại Đại học Huế như sau: Tiếng Anh cơ bản nên được đào tạo trong 2 năm đầu. Khi chuyển sang 2 năm cuối, định hướng nghề nghiệp của sinh viên đã rõ ràng, cần thiết phải tổ chức điều tra tìm hiểu nhu cầu của sinh viên vừa trên diện rộng vừa với quy mô sâu, với câu hỏi thiết thực được các nhà chuyên môn về TACN và giảng dạy TACN thiết kế, tư vấn,... Từ kết quả điều tra nghiêm túc đó, cần thiết phải huy động chuyên môn sâu để thiết kế khóa học, bảo đảm sự tương thích chương trình, giáo trình, tài liệu, hoạt động dạy và học, ... để tối ưu hóa kết quả học tập của sinh viên theo định hướng nghề nghiệp mà họ đã phản ánh trong nhu cầu được phân tích. Hi vọng cách làm có trách nhiệm này sẽ góp phần mang lại những kết quả quan trọng trong việc hướng tới mô hình đào tạo theo nhu cầu xã hội một vấn đề cấp bách hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Basturkmen, H. (1998), *Refining procedures: A needs analysis project at*

Kuwait University. English teaching forum, 36(4).

2. Đỗ, T. X. D và Cái N. D. A. (2010), *Dạy và học tiếng Anh chuyên ngành trong tình hình mới: Thách thức và giải pháp*. Tạp chí Khoa học- Đại học Huế, 60-2010.

3. Đỗ, T. X. D. (2011), *Dạy và học tiếng Anh chuyên ngành theo nhu cầu của xã hội*. Tạp chí Ngôn ngữ và Đời sống, số 12 (194).

4. Hutchinson, T. and Waters, A. (1987), *English for specific purposes* (Rev. ed). Cambridge: Cambridge University Press.

5. Jiajing, G. (2007), *Designing an ESP course for Chinese university students of business*. The Asian ESP Journal Volume 3, Issue 1.

6. Nation, P. (2000), *Designing and improving a language course*. English Teaching Forum. Vol. 38 (4)

7. Nunan, D. (1991), *Syllabus Design*. Oxford University Press.

8. Richards, J. (1989), *Longman dictionary of applied linguistics*. Oxford University Press

9. Robinson, P. C. (1991). *ESP Today: A Practitioner's Guide*. Prentice Hall

10. Smoak, R. (2003), *What Is English for specific purposes?* English teaching forum.

11. Songhori, M. H. (2008), *Introduction to needs analysis*. English for Specific Purposes World, Issue 1, Volume 8.

12. Sysoyev. P. V. (2000), *The internet*. TESL Journal, Vol. VI, No. 3, March 2000 <http://iteslj.org/>

13. Widdowson, H. G. (1981), *Learning purpose and language use*. Oxford University Press.

14. Tôn, N. N. H và Phạm, H. H. (2006), *Tiếng Anh chuyên ngành (ESP): Định nghĩa, phương pháp giảng dạy, Xây dựng giáo trình và một số đề xuất*. Thông báo khoa học. Số 2. Đại học Ngoại Ngữ - Đại học Huế.

(Ban Biên tập nhận bài ngày 11-06-2013)